

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezérezikk: Katholicismus a protestantismusban. Kiss Béla. — Az ellentábor működése és a mi teendők B. — Tárca. Adventi ének Sántha Károly. — Alakítsunk parochiális könyvtárakat. Hajdu Lajos. (Vége.) — Külföld. — Betélet. — Nekrolog. — Irodalom — Pályázatok. — Hirdetések.

Katholicizmus a protestantizmusban.

„Vádat emelek“ . . . hangzott el Lengyel Zoltán pennahegyéről, azoknak a vádaknak tömkelege, melyek Polónyi Gézának erkölcsi életüterét voltak hivatva ketté metszeni. „Vádat emelek“ . . . sűgárzik ki azokból a sorokból is, melyek a fenti czímen láttak napvilágot e nagybecsű lap hasábjain, amelyek hivatva voltak arra, hogy a dogmatikus protestáns egyház szervezetnek létjogosultságát kétségbe vonva egy új irányú szervezetnek a protestantizmus elveinek alapján — utat törjenek.

E cikkben vádolva volt a protestáns egyház, mint főbűnös — az ítélő bíró, a protestantizmus elve előtt azzal, hogy *eltulajdonította* ellenfelének, a róm. kath. egyháznak szellemtelen kötöttségét, *meghamisította* a protestáns életelvet, *képmutatásában* mást hirdet és mást cselekszik s mint a Lengyel vádjában Polónyi fővárosi bizottsági tagságát vagyonszerzésre használta fel, akképen a protestáns egyház a protestáns elveket tekintélyének, előrehaladásának, — mondjuk földi meggazdagodásának eszközévé tette s ezzel jogtalanul a köz kárára visszaélt, sőt *gyilkossá* lett azáltal, hogy az egyház, a protestantizmus lényegéből fakadó *tovafejlődésnek* a dogmatizmus merevségével *nyakát szegte*.

Mindenesetre súlyos vádak ezek, melyek ha igazaknak bizonyúlnak oly értelemben és irányban, amint azt az író hangoztatta, jogosan inganak meg egyházunk alatt azok az erkölcsi oszlopok, melyek egyházszervezetünket messze magasba felemelik.

Az írónak azonban az a sajátos okoskodása, melyben a bűnöst gyakran össze-
téveszti a bíróval, mi által emennek a nehez-
telését is jogosan nem egyszer magára vonja:

okot ad nekünk arra, hogy a vádak súlyos jelentőségű igazságaiban már jó eleve kételkedjünk s így az első pillanatra a lélek jelenlétét el nem veszítve, komolyan nézzünk azokkal farkasszemet. S hogy ez állításomat is már jó előre megszilárdítsam, idézem a cikknek eme sorait: „Igaz ugyan, hogy a *protestantizmus* még ma is hangosan és büszkén hirdeti a tudományos szabad kutatás elvét, de ennek érvényesítését csak azon határig *engedi meg*, míg a dogmatikával ellentétbe nem jut.“ Én is engedelmet kérek, de ez a vád nem a *bírót*: a *protestantizmust* illeti meg, hanem az író czélzata szerint: a protestáns *egyházat*, a szervezetet: a *bűnöst*, a mi nagy különbség.

No de, hogy a dologra térjünk, az író felfogásával szemben hirdetem, hogy a protestantizmus az a tájkép, mely a maga végtelen rónáival: szabadságával, szépségével, gyönyörködtető jelenségeivel gondosan van beillesztve a protestáns egyházszervezetbe, mint ráába úgy, hogy a ráma a kép teljes hatású élvezetét absolute nem korlátozza, mivel természetesen azt is megmondtam, hogy a protestáns életelvet az egyházban elfojtva nem látom, ez utóbbinak felemlített bűnösségét tehát el nem ismerhetem.

Tudvalevő dolog, hogy az életelv az egyházba egyesek: vagyis a személyek révén szokott átmenni. A személyek az a csatorna, melyen át az élő és ható erő az élettelen szervezetben a fejlődést létre hozza és biztosítja.

Ha tehát sikerül kimutatnunk azt, hogy a személyek fejlődésében a protestantizmus, mint életelv, mint a szabad kutatás, tanulás elve érvényesül, ezzel egyuttal sikerült kimutatnunk azt is, hogy ez az életelv — hatóerő magában az egyházban is, melynek az a sokat emlegetett dogmatizmus sem lehet elfojtója.

Az talán minden kétséget kizár, hogy a protestáns theológiákon, ha a tanításban nem is, de a tanulásban, oktatásban a protestantizmusnak, a szabad vizsgálódásnak és szabadgondolkozásnak elve annyira érvényesülhet, melynek határt semmi más nem szabhat, mint egyes-egyedül a meggyőződés. A szabad vizsgálódás érvénye akár szóban, akár betűben szabadon hirdethető és gyakorolható s a hirdető senki másnak nem tartozhatik felelősséggel, mint önmagának, azaz lelkiismeretének. S hogy itt már jó eleve kitérjek a Zoványi-féle ügyre, melynek végső eredménye még ismeretlen, de amely ügyből a sajtó célzatos közleményei dacára már annyit megtudtunk, hogy az ügynek nagyobb a személyi és más egyéb jelentősége, mint a tanszabadságot korlátozó egyházi dogmatizmus megsértéséből eredő büntetése, mondom, ez ügyben sem láthatjuk a protestantizmus elvének a dogmatizmus által történő elfojtását, mert hiszen a Kálvin személyisége még nem dogma s a róla tett nyilatkozat, vélemény nem dogmabontó jelentőségű. Zoványi vizsgálódásai alapján Kálvinról olyan képet alkotott magának, mely igazságossága dacára lehetett kegyelet sértő azokra nézve, kik Kálvint más források alapján másnak ismerték s ha ezek részéről ezen oknál fogva talán bántódásban lesz is része, az nem a protestáns életelv megsemmisítéséből ered, melyet az egyházi dogmatizmus hozott létre, hanem elsősorban ered abból az általános emberi erkölcsi közérzetből, mely tisztelni és szeretni parancsolja azt, a ki az Úr igazságának hirdetésére s általában olyan munkára vállalkozott, mint Kálvin. Ha Zoványi kutatásainak igazságait nem tudta olyan formába rejteni, mely az erkölcsi közérzetet ne sértse, — az mindenestre természetének nagy hibája volt.

Az egyén tehát szabad kutatásainak független és felelőtlen ura. Vizsgálódásaiból eredő meggyőződésének azt a formát: *egyházat* választhatja, melyiket akarja. Kényszer, anathema nincsen. Az egyes és a szervezett egyház között ott van a szabad elhatározásnak végtelen nagy mezeje. A protestantizmus elve érvényesül tehát az egyed fejlődésében, de érvényesülhet a választásban is. Ez a gőzerő viszi át az egyént a meggyőződése sinein a protestáns egyházak szervezetéhez. Ha akar megy, ha nem akar nem megy. Az egyház, mint szervezet, mint földi intézmény, a többi szervezetektől való elkülönítése céljából korlátokat állít fel létbiztosításának feltételül. Hogy ez a szervezet a protestan-

tizmussal való viszonyában hasonlít a test és lélek viszonyához, — az minden kétséget kizár. Az egyház dogmaival: a test, a protestantizmus elve: a lélek. Szabad-e most már azt mondanunk, hogy a protestáns egyház, mely a szabad egyedek szabad vizsgálódásainak eredményeivel saturáltatik, időnként teljesen elfojtja a protestantizmusnak elvét? Ez a vád túlerős és felette merész. Mert igaz, hogy a mi egyház szervezetünk, mely alig egy pár százéves multra tekinthet vissza, nem *tökéletes*, de azt sem lehet állítani, hogy *teljesen rossz*. A mi egyházkormányzatunk, jobban mondva szervezetünk, a protestantizmus elvének magában rejtője, mely mint ilyen, jelenleg a *fejlődés stadiumában* van s már ez is bizonyítja igaz tartalmát. Azok a §-ok, melyekre a cikk írója hivatkozik, nem azért hozattak, hogy a protestantizmus elvét megöljék, hanem azért, hogy a földi szervezet korlátai között az egyházat a létpusztulástól megőrizzék. Igaz, hogy ebben a szervezetben ráismerünk itt-ott a katholicizmusra is a protestantizmusban, ámde miként azigazi róm. katholicizmus *in se* megsemmisülésre hivatott, úgy ezek az intézkedések is idővel a múlté lesznek épügy, mint ahogy a test egyes szokásai, bűnei a lélek működésének idővel áldozatul esnek. A testet sem szabad azonnal előlni, mielőtt a hármias Isten nevében megkeresztelt gyermek nem *tökéletes keresztyén*, s nem bírja az összes nemes erényeket s a teljes szentleket. Az egyházat sem szabad megsemmisíteni azért, mert *még* nincsen fejlődésének azon fokán, melyet az elv megkíván. Mert helyezkedjünk az író álláspontjára. Töröljük azt a paragrafust, mely megtiltja az egyház tanáival ellenkező tannak hirdetését. Vegyük ezt: szabadjon mindenkinek azt hirdetni, amit akar. Mi lesz akkor a földi egyházzal. Mi különbözteti meg ezt a többitől? Egyszóval hogyan állhat fenn, mint korlátlan *valami*. A testben sem folyhat akárhogy és akárhova a vér, csak az erre hivatott erekben. A vér e korlátozása nem halál, hanem élet. A földi egyházak e korlátai is az egyházak élete. Hogy az ilyen egyházakban a folyton előre törő szellem hatása alatt nincsenek oly értelmi korlátai a protestantizmus elvének, azt maga az író bizonyíthatná jobban, ki teljes szabad szellemével megirt cikkét minden büntetés nélkül közölhette. Úgy-e nem lett semmi bántódása ezért? Ugy-e, hogy a szellem felmentette őt a dogma ítélete alul, most a XX-ik században, holott a XVI-ik században ezen eszméiért az akkori protestantizmus elítélte volna?

Én meg vagyok győződve arról, és hiszek abban, hogy a protestantizmus elvei a folyton működő isteni szentlélek hatása alatt habár lassan is, de haladnak előre. Hiszek abban, hogy a szervezeti forma is tökéletesedés alatt van, az egyház is fejlődik. Hiszek abban is, hogy e forma megváltoztatására az Ur bölcsessége mindig utat mutat azoknak, akik erre hivatottak. Érzem és látom, hogy a protestantizmus elve érvényesül az egyénben, a tanszabadságban, az egyházban. Igaz, hogy sokszor olyan jelenségeket tapasztalunk, melyek az ellenkezőt bizonyíthatnák, de ezek rendszerint azok a phönix hamvak, melyekből újabb és újabb életfolyamatok szoktak sarjadzani.

Kiss Béla,
bácsfalusi ev. lelkész-szerk.

Az ellentábor működése s a mi teendők.

Szükségesnek tartom ellenfelünk működését, mit eddig közöttünk sokan semmibe sem vettek, megismertetni, hogy ezután mi is aszerint igazodjunk. Erre felvilágosítást ad nekünk az Egyházi Közlöny az 1908-ik évi 18. számában. Innen a következőket közlöm: »Szent István társulat közgyűlése. Nem rég ez volt a róm. katolikus közvélemény egyedüli exponeense az esztendőnek egyetlen katolikus mozgalma. Hála Istennek azóta nagyon változtak az idők. Ma lázas tevékenységben pereg le az esztendő, egyik demonstráció a másikat éri, gyűlés gyűlést követ a Szent István Társulat palotájában, mintegy főhadiszálláson vezérkarok tanácskoznak, szinte megszakítás nélkül. Szóval van már élet bennünk. Erdősi Károlynak a jelentése páratlan. Ez már nem ünnep, hanem hétköznapi, itt már a tóga alól a kézkubony kandikál elő, itt már egy nagy mechanismusba pillantunk bele, egy méhkas zümmögését halljuk, melyben 337 ember munkát végez, ahonnet két napilap, 42 heti folyóirat s több ezer könyv, füzet és nyomtatvány sok száz-ezer példányban röppen szerteszét.“ Még ennél is több van! Halljuk csak. A népszövetséget lázasan szervezi, mely által középkori mindenható uralmát akarja visszanyerni. Hogy erre alkalmas emberei legyenek, kik lelkestől, testestől ügyét rendületlen hűséggel szolgálják. Cavaglióban, nem messze Turintól egy internatusban már most 40 magyar jeles eszű fiút nevel a legfanatikusabb szellemben. Még több ilyen példát, mely a klerikalizmus megerősítésére s a protestantizmus elnyomására célzó feszült munkásságát cáfolatlanul tárja előnkbe, lehetne felhozni. Ezekre önkénytelen ezen kérdés áll előttünk: »Ehhez képest mi a mi tevékenységünk? Erre feleljen kiki magamagának. Igaz, hogy mi úgy számra, mint vagyonra alább állunk a pápistáknál, de azért a jövőben többet kell tennünk, mint a mennyit eddig tettünk. Ha csakugyan nem akarunk a klerikalizmus tengerében elmerülni, úgy okvetlenül a szellemi fegyvert ragadjuk meg, s azzal védelmezzük egyházunkat s szabadságunkat. Cél-szerű lenne felolvasásokat tartani vasárnaponként híveinknek egyházunk mostani helyzetéről.

Ösmertetni kellene minél szélesebb körben a Regnum Marianumot, mit tett a nemzetnek, milyen gondot fordított a r. klerus vagyonának, uralmának gyarapítására, mit sem törődve a nemzet javával: Hadd tudja meg minden magyar, hogy „a papos kormány“ hazánk dicsőségét mély sirba temette Mohácsnál.

A tartandó felolvasásokhoz bő és alkalmas anyagot találunk a következő művekben: A magyarhoni protestáns egyház történetében, szerkesztette dr. Zsilinszky Mihály. Ára 19 korona. A hős Ketzler András és családja, ki hitéért és hazája javáért életével fizetett. Irta Hörk József. Ára 60 fillér. Továbbá: „A r. katholicismus befolyása és jelentősége az államra Boross Jánostól. Ezen munkából megtudjuk, mily mostohán bánt a Regnum Marianum e nemzettel, mily kényura volt nemcsak a királyoknak de a nemzetnek is, s mit várhatunk most tőle? Ára 1 K 50 fill., kapható Luthertársaság könyvkereskedésében Budapest VIII. Szentkirályi-utca 51 a. Ide tartozik: Az inkvizíció története, írta Fereal, fordította Huszár J. Ezen könyvekből az agilis lelkész egy-egy példányt a parochialis vagy egyházi könyvtár részére, egyet-egyét pedig az iskola számára szerezzon be. Oly könyvek ezek, melyekkel sokat árthatunk a felállítani szándékolt Regnum Marianumnak, melyben, kivan mondva, másnak nem lesz helye csak az igaz pápistának. Azért bátran előre mozogjunk mi is, vessük a jó magot s jó aratásunk lesz. Csak akarni kell s mi leszünk a győztesek, mellettünk van az igazság. Ellenfelünk számban, vagyonban igaz felülmul minket, sok magyar elvérzett a belháborukban, sokakat vakbuzgó urak hitükért földönfutóvá tettek, s helyettök idegen katolikusokat telepítettek meg. A r. klerus vagyonát egy történetírónk szerint jámbor hazugsággal, gyarapította. Oly hatalmasok voltak, hogy még a sajátunkat is elrabolták nem egy helyen. Épen azért nekünk most okvetlenül a szellemi téren különös tevékenységet kell kifejtenünk, s minden velünk rokonszenvező erővel egyesülnünk kell, nehogy a klerikalizmus lavina eltemessen minket.

B.

T Á R C A.

Ádventi ének.

Dallam: Hogy naponként, Uram —

Királyok I., VIII., 56—61.

Áldott legyen az Úr,
Mindörökké áldott,
Ki büntől s haláltól
Bennünket megváltott
Ő szent Fia által.
Áldott, ki jött régen
Az Úrnak nevében!

Áldott legyen az Úr,
Zengjen Neki ének,
Aki nyugodalmat
Ad az ő népének,
Igérete szerint,
Ingyen kegyelemből,
Mit elme nem ér föl.

Irgalomnak Atyja,
Mi Urunk Istenünk,
Könyörgünk Tehozzád:
Ne hagj el, légy velünk!
Miképen a multban
Atyjainkkal voltál,
S fölük nem távoztál.

Hajtsd, Atyánk, magadhoz
Mi gyöngé szívünket,
S hogy utadban járjunk,
Erősítsd hitünket!
Parancsolatidat
Engedd megőriznünk,
Híven véghez vinnünk!

Add, hogy minden népek
Megismervén Téged,
Mind az egész világ
Neked hajtsa tédét.
Szent nevedet áldja
Mind a föld mind a menny,
Mindörökké, ámen!

1908. November 18.

Sántha Károly.

Alakítsunk parochialis könyvtárakat.

Ajánlva az egyházmegyei, egyházkerületi és egyetemes gyűlések és lelkészi értekezletek figyelmébe s támogatásába.

(Folyt.)

Hosszú téli estéken nyújtánánk népünknek lelki táplálékot, melyért hálás lenne, mert tudományos, művelt népet nevelnénk. Nem egy lelkész könyvtárában számos ipari és gazdasági szakmunka található, mely a népelet erősítésére, anyagi s szellemi életének fejlesztésére szolgál.

E mellett számos, becses, egyházunk életére vonatkozó munka meg lenne őrizve, mely úgy egyházi, mint egyháztörténeti szempontból az utókor számára maradandó becsü lenne,

A parochialis könyvtárak megalapítása által lelkésztestvéreinknek is segédkezet nyújtánánk, — mert hiszen mennél szélesebb a kör, melyben működhetnek, mennél nagyobb az általuk kiadott munkák kelendősege, annál nagyobb a munkakedv. S nem egy tehetség szunnyad; s nem egy lelki fény csillana elő abban a tudatban: dolgozom lelkésztestvéreimnek, munkálkodom egyházzam, Krisztus szent-egyházának építésén.

A parochialis könyvtárak megalapításával lelkésztestvéreink családjának is segédkezet nyújtánánk. — A családfő elhunytá után, nem egy családot az aggodalom, a gond szállja meg a jövő felett. Sok helyütt az anyagi gond is jelentőségteljes szerepet játszik. — A parochialis könyvtárak megalapítása által, ha 4—500 koronát juttatnánk a hátramaradottaknak a könyvtár átvétele által, az első segítséget nyújthatnánk azoknak s ezáltal kettős célt érnenek el.

A parochialis könyvtárak felállítását gyakorlati szempontból szeretném megvilágítani — a mint azt sze-

rény véleményem szerint — egy kis jóindulattal keresztül is lehetne vinni. Kivánalmunk nem pium desiderium lenne. Tudtommal ref. testvéreink már az eszmét megvalósították, mi nekünk sem áll oly nagy akadály utunkban. Ne akarjuk azt egyházmegyénként, kerületenként megvalósítani, hanem egyetemlegesen. Legyen vezérelvünk: mindnyájan egyért, egy mindnyájunkért.

A parochialis könyvtárra vonatkozólag javaslatom a következő:

1. Vessük meg a parochialis könyvtárak alapját, melyhez minden lelkészt fenntartó anyaegyházközség járuljon minden lelkészi állás után 3 koronával. A begyűlt összeg az egyetemes pénztárba lenne elhelyezve, s az által kezelve.

2. Kéressék fel minden egyházkerület, hogy az államsegélyből, úgy a közigazgatási valamint a hívek terhének könnyítésére szánt összegből kerületenként 250 koronával járuljon a lelkészi könyvtár céljaira évenként.

3. Kerestessék meg minden egyházmegye, hogy évi 10 koronával járuljon a lelkészi könyvtár alap támogatásához.

4. Kérettessék fel minden egyházmegye, hogy pénztárosa által szedesse be a parochialis könyvtárak után járó összeget, mely minden év Deczember 1-ig be lenne szolgáltatva a kerületi pénztárba s onnan Deczember 31-éig az egyetemes pénztárba.

5. Alakítsassék egy egyetemes könyvtári bizottság, egy püspök s egy világi felügyelő elnökletével 10 taggal, kerületenként 2—2 tag, továbbá egy theol. akad. tanár s egy gymnaziumi tanárból, kiknek gondozására lenne bízva a parochialis könyvtárak beszerzése.

6. Kéressék fel minden főesperes, hogy az egyes lelkészek elhalálózását jelentse be az egyetemes könyvtári bizottságnak további lépések megtétele végett.

7. Választassék egyházmegyénként egy könyvtári bizottság, egy elnök s három (3) tag részvétele mellett, mely érintkezésbe lépne egyes papi családokkal, hajlandók volnának-e a családfő után maradt könyvtárt a parochialis könyvtár számára által adni. Vizsgálja meg eme bizottság az elhunyt lelkész könyvtárát, becsülje meg a könyvek értékét s tegyen előterjesztést a könyvtári bizottságnak, mely a jegyzék és a vételár felülbírlása után a vételárt az egyetemes pénztárból kiutalja.

8. Az egyházmegyei könyvtári bizottság a megvett könyvtárról leltárt venne fel, melyet a főesperes hitelesítene, s mely leltár mellett a főesperes vagy pedig az egyház adminisztrátora átadná a könyvtárt az ujonnan jött lelkésznek, s viszont annak eltávoztá avagy halála után általvenné a könyvtárt. A hiányzó könyveket a lelkész családja kénytelen lenne pótolni vagy értéküket megtéríteni, mely összegért az elvesztett könyv újból beszereztenék. Ezen szempontból minden könyv számozva lenne kívülről, hogy az áttekintés s felülbírlás könnyen keresztül vihető legyen.

9. Felkérendő lenne minden anyaegyházközség, — hogy a templom sekrestyéjében avagy hol van egyházi tanácsterem vagy lelkészi iroda — egy nagy könyvpolcz avagy szekrény beszerzésére, melyben elhelyeztctnék a parochialis könyvtár.

10. Minden lelkésznek kötelességévé tetetnék, személyes felelőség terhe mellett eme könyveket mint az egyház vagyonát őrizni.

Ezek alapján a parochiális könyvtárak évi bevétele lenne:

1. 4 kerülettől évenként a' 250 kor. 1000 K
2. 39 egyházmegyétől a' 10 kor. 390 K
3. 689 lelkészi állás után az egyházaktól a' 3 kor. 2067 K

Összesen: 3457 K

Már az első évben oly összeg állana rendelkezésünkre, hogy elhunyt letkésztestvéreink könyvtárait igen szépen megvehetnők. Lehetséges lenne idővel, hogy a kamatok tőkésítésével s az évi maradványokból oly összeg állana rendelkezésünkre, hogy lehetne más műveket is kiadni avagy egyes értékes s közhasznú műveket beszerezni, s az egyházak parochiális könyvtáraiba elhelyezni.

A mi a keresztülvítelt illeti, nem lenne az oly nehéz. Püspökeink mint vezetőink nagyon könnyű szerrel keresztül vihetnék az egyes pénzügyi bizottságokban az évi segély keresztül vitéletét.

A mi az egyházmegyéket illeti, az egyes kimutatásokból látjuk, hogy majdnem minden egyházmegye tagja a Luther társaságnak, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak, stb. Ennyi pártolás mellett jutna talán némi segély a parochiális könyvtárra is.

A legnagyobb ellentállás talátnék talán az egyházaknál. Sokan azt mondhatnák, hogy újabb megterheletés éri a hiveket, ha új adót vetünk ki reájuk. Nézetem szerint egy egyház évi költségvetését nem nagyon ingatná meg a 3 korona járulék. Ott hol 2—3000 korona kiadás van, már az a három korona nem volna nagy teher.

Eszméim fogyatékoságát elismerem. Nem nyújtottam tökéletes munkát. Az alapot letettem, építsenek azon mások is. Lebegjen szemünk előtt evangyelmű egyházunk erősítése.

Méltóságos és Nagytiszteletű Vezéreink!

Evangyelmű egyházunk egyik büszkesége s erőse mindig a szellemi fölény vala. Akár papjaink munkálkodását, akár közép és elemi iskoláink működését vesszük szemügyre, úgy azt látjuk, hogy hazánkban az első helyet foglalták el. Él bennünk s éljen is ama tudat: Kie a hatalom, azé az erő. — Számban — erőben kevesen vagyunk, de szellemi erőben nagyok és erősek lehetünk, ha a hitéletet megerősítjük s ha a szellemi fölény elérése után törekszünk. Tegyük kezünket az eke szarvára, a 12-ik óra itt vagyon.

Valljuk be: kie az ifjúság, azé a jövő. Egyházi életünkben ezt aként alkalmazhatjuk: kie a szellemi fölény, azé a jövő. Látjuk, hogy a róm. kath. egyház hivei a népszövetség megalakítása által akarják a hatalmat megnyerni, s biztosítani fölényüket. Nálunk is megindult a protestáns szövetség eszméje. Támogassuk eme eszmét az által, hogy erős, tudományos lelkészi kart neveljünk, azok tudományos képzettségét mozdítsuk elő. S az elhintett mustármag terebélyes fává nőheti ki magát s lesz egy sokoldalú tudománygyal bíró lelkészi karunk, mely népünket felvilágosítottá, művelté fogja nevelni s egyházunk alapja erősen megleszen szilárdítva, úgy hogy az ellenség támadásainak minden körülmények között ellene áll. — Miénk a munka. Istené az áldás, a gyümölcs pedig a jövőé.

Hajdu Lajos.

KÜLFÖLD.

A Gusztáv Adolf egylet főgyűlése Strassburgban.

Németország összes Gusztáv Adolf egyleteinek képviselői folyó évi szeptember 21—25-ig Strassburgban tartották meg első ízben főgyűlésüket. E városnak 155,000 lakosa közt élő 70,000 evang. hive ezen alkalomból 37,000 márka főadományt gyűjtött. Dr. Freudenfeld császárbiztos üdvözlő szavaira Dr. Pank központi elnök válaszolt, ki arra utalt válaszában, hogy az egylet szeretet munkájával császárhűséget és államszolgálatot is tanúsít s a katolikus testvérekkel békeszeretben akar élni, mert az egylet nem támad és nem türelmetlen. Lelkiismereti szabadság, paritás, béketűrés protestáns gyökerekből fejlődő nemes növények s mi azt igen fájjaljuk, ha valahol ezen növények ahelyett, hogy ápoltatnának, letapostatnak, ha evangélikusok itt-ott még mindig azt tapasztalják, hogy: tolerancia üres hang és paritás = raritás! A német császár sürgönyválasza az egyletet jóindulatáról biztosította. A felnöttek és gyermekek istentiszteletei igen jó látogatottságnak örvendtek s a zenei számok és egyházi énekkarok előadásai köztetszésben részesültek. Szeptember 23-án Dr. Pank elnöki beszámolóját tartotta, melyben királyunk jubileumáról is megemlékezett; továbbá az egylet barátjáról, I. Frigyes elhunyt nagyhercegről s az ausztriai mozgalomról, — melynek céljaira 500,000 márkát fordítottak; de nem honárulásra, mint azt az ellenségek mondják, hanem protestáns hitápolásra. A hit melegében a hit erőse nyilvánul: megemlékezett Zell és Bucer Márton ösök hitbuzgalmáról, s az egylet hadseregéről, mely 45 főegyletből, 696 nőegyletből és 2035 fiókegyletből áll. A materializmus és naturalizmus és monizmus szemből terjesztessék az igaz kereszténység s az egylet megmarad mindvégig az evang. melegség, jótékonyosság és irgalmasság mezején.

Gusztáv Adolf kápolna Lützenben.

Tavaly november hó 6-án ünnepélyesen fel lett szentelve Lützen közelében azon a helyen, ahol Gusztáv Adolf svéd király és hitbajnok a 30 éves háboruban elesett, a stockholmi német követ által felépített kápolna. Idő közben Eckmann a német követ elhalálozott; de özvegye ezen történelmileg nevezetes hely és kápolna iránt új áldozatkészségről adott tanúbizonyságot; amennyiben ezen kápolnát egy gyönyörű művésziesen kiállított, három rekeszű oltárképpel ékesítette, mely f. é. november 6-án fel lett szentelve. Ezen oltárkép oldalkepei Luthert és Gusztáv Adolfot ábrázolják; középen a lützeni csatater látható, mely felett lebegő angyalfejek láthatók és alatta a svéd király csatadalának kezdőszavai olvashatók: »Ne csüggedj el kicsiny sereg.»

Az Evang. szövetség főgyűlése Braunschweigban.

A 370,000 tagot számláló német evang. szövetség mintegy 700 kiküldött által képviseltette magát f. é. október 5. és 8. között e braunschweigi főgyűlésen. Az istentiszteletek és népgyűlések jó látogatottságnak örvendtek. A szónokok nagy ünnepi hallgatóság előtt

beszéltek és sok elismerésben részesültek. Kiemelendő *Kröeber* előadása, ki a pápa állásfoglalását s a modernizmus helyesen felfogott eszméit fejtegette. Dr. Niethammer: »Egyesülés és nem széttagoltság« c. a. a viharhozó ellenség elleni tömörülésre buzdított s hangsúlyozta, hogy minden dissonancia az evang. egyházak között ama nagy alaphangban kell, hogy *összefolyjon*: »Erős vár a mi Istenünk!« Kelet Poroszországról Tomatschki referált; Posenről Raddatz; az osztrák protest. mozgalmat *Fischer* ismertette. *Everling* a szövetségnek sajtóútján való munkásságát ismertette. Müller Lengyelországban protestáns kórházak létesítését javasolta. Lorentzkirch Pál pedig a német kolóniákban a protestáns vallás felkarolását sürgette. A legérdekesebb előadást Dr. Sell bonni tanár tartotta: »Felekezet és felekezetség« c. a. Kifejté, hogy az igazi protestantizmus békét akar, mely a keresztyénség fenmaradásának alaposzlopa — a modern kultúra közepette. A német evang. szövetség valamennyi felekezet, népfaj és osztály belevonásával egyetértő testvérnépet óhajt. Keresztyénséget, vallást és hazát magasabbra becsüli, mint a felekezetet. — Az evang. szövetség tagjai kirándultak a Bugenhágen emlékhöz és a Kanossa oszlophoz is, mely utóbbinál Wachsmut superintendens Bismark két mondására utalt beszédében: 1. »Nem megyünk Kanosszába«, 2. »Esküszöm, hogy megmaradok az evang. császárság világi vezetésénél.«

Kelt Grinádon, 1903. évi november hó 19-én.

Krahulecz Aladár
ev. lelkész.

BELÉLET.

Egy igazi misszionárius sikere. Ungvárt f. é. szeptember hó 30-án folyt le az a törvényhatósági közgyűlés, amely Margócsy Aladár ottani missiói ev. lelkész azon kérelmét, hogy a vármegye üresen álló s e célra igen alkalmas telkének 77 □-ölnyi részletét jutányos áron az evang. egyháznak templomépítési célokra engedje át, 91 szavazattal 5 ellen teljesítette. Ez az eredmény szívós küzdelem diadalát jelentette. A nevezett missionárius, aki minden tekintetben, más téren kifejtett fáradhatatlan lelkészi tevékenységénél fogva is rászolgált az »igazi misszionárius« névre, egy évnél tovább küzdött sajtóban, társadalomban, hivatalos beadványokban, sürgetésekben, kapacitálásban és kérésben e szép terv megvalósításáért a vármegyének épen vezető körei (s nevezetes, épen egyik evang. vezérémbere.) által mesterségesen felhalmozott akadályok ellenében: most már a jó ügy diadalának édes tudatával tekinthet vissza kivívott sikerére. — Erős a hitünk, hogy a lelkes férfiú rövidesen megfogja érni azt a szép napot, amikor az új evang. templom felépítésével művére a koronát is felteszi s az ungi missió szervezésének művét teljesen befejezi. — A felekezetközi viszonyokat nézve azonban szomorúnak kell mondanunk azt a tapasztalatunkat, hogy míg a görög katolikus papok, egy 80 éves román kath. pap s a zsidóság a maga teljes egészében mellette szavazott a kérelemnek, addig az 5 ellene szavazó között a két szakreferens kivül 3 református bizottsági tagot találunk. Mi ez? Mi akar ez lenni? Hát már református testvéreinkkel is szemben kell találunk magunkat legtiszteletreméltóbb törekvéseink keresztülvitelében is? Félünk tőle, hogy az egyre szaporodó különös jelenségeknek úgy az egymás közötti jóviszonyra, mint az egész hazai protestantizmus ügyére

nagyon káros következményei lehetnek. Jó lesz egy kicsit melegebben és őszintébben ápolni a testvéri viszonyt.

Tanítók jutalmazása. A dunáninneni egyházkerület püspöke, D. Baltik Frigyes, a tanításban elért sikereikért egyházkerülete tanítói közül a következőket részesítette a f. 1903. évben a *Zsedényi-féle* (egyenkint 170 kor.) ösztöndíjban: I. A nógrádi egyházmegyéből: *Kirchner Béla* salgótarjáni, *Honéczy Sándor* egyházasdengелеgi, *Lukacsek István* felsőesztergályi tanítókat. II. A honti egyházmegyéből: *Jaeger Gyula* selmeczbányai tanítót. III. A nyitrai egyházmegyéből: *Detrich János* felsőzellei tanítót. IV. A trencsényi egyházmegyéből: *Busa János* puhói tanítót. V. A pozsony-megyei egyházmegyéből: *Pollacsek Rezső* nagyszombati tanítót. VI. A pozsonyvárosi egyházmegyéből: *Nitschinger Pál* pozsonyi tanítót. VII. A mosoni egyházmegyéből: *Weidinger György* gálosi tanítót és VIII. A komáromi egyházmegyéből: *Plutzer Károly* száki tanítót. Szolgáljon e szép kitüntetés kartársaik nemes buzdítására!

Nyugalomba vonuló lelkészek. A dunáninneni egyházkerületben eddig a következő lelkészek nyugtatták be 1909. január 1-től való nyugdíjaztatásuk iránti kérvényüket: *Henricy Agoston* alsósztrégovai (Nógrád m.) lelkész, aki 55 esztendőn át munkálkodott hűséggel az Urnak szőlőjében. *Wallentinyi Samu* egyházasdengелеgi (Nógrád m.) lelkész, aki 43 éven keresztül szolgálta buzgalommal az Urat.

Lelkész választások. A vizesréti (Gömör m.) egyház *Vrábel Vilmos* balassagyarmati hitoktató-segédlelkészt; a miavai egyház (Nyitra m.) a II-ik lelkészi állásra *Laczkó Pál* s. lelkészt, a felsőzellei egyház (Nyitra m.) *Adamis Gyula* volt vizesréthi lelkészt, a lubinai (Nyitra m.) egyház *Boór Péter* s. lelkészt, a nagykürtösi egyház (Nógrád m.) pedig *Huszágh Gyula* tótpelsőczi hitoktató-segédlelkészt választotta meg lelképásztorául. Ugy az egyházon, mint a megválasztottakon nyugodjék Istennek kegyelme és bő áldása!

Uj anyaegyház. A vall. és közoktatásügyi miniszter végül mintegy három évi huza-vona után, hozzájárult az anyaggyülekezetté átalakult *ipolyveczei* lelkészi állás jövedelmének állami kiegészítéséhez. Ezzel *Ipolyvecze* (Hont m.) nemsokára az anyaegyházak sorába lép. A kegyelem Istene nyujtsa segédelmét az egyház hiveinek, akik hitbuzgalommal vettek részt a szervezés munkájában!

Papszentelés. Nov. 21-én megható ünnepség színhelye volt a budai ev. templom. E napon avatta lelkésszé, a bányakerületi püspök Lukácsik Mihály eperjesi- és Szilárd Miklós pozsonyi hitjelöltet. Előbbit a szarvasi egyház lelkésze Placskó István — utóbbit Szeberényi Lajos pestmegyei főesperes alkalmazza segédlelkészül. Az egyházi szertartásnál az illető jelöltek szülei és közelebbi családtagok voltak jelen, megindultsággal hallgatva a »Confirma Deus-t«. Scholtz Gusztáv püspök urnak a felavatásnál segédkeztek: Bezegh Samu püspöki II-od lelkész és Raffay Sándor budapesti új lelkész. A felavatás után a püspök úr hívta meg vendégszerető hajlékába az új lelkészeket s hozzátartozóikat.

Kongruaügyeink késedelmes elintézéséről veszünk több oldalról is panaszos felszólalásokat. Igy csak magában a tiszavidéki egyházmegyében újabban két jelentős helyen, Szathmárt és Ungvárt szervezték a lelkészi állást, adták be a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba a kongrua megállapítása és utalványozása iránti kérvényt, s eaz ügy elintézése egyre késik. Ungvár épen 1907. novemberében, tehát teljes

egy éve adta be kérvényét, s ennek sorsáról még ma sem tud semmit. Nagyon kívánatos volna, ha evang. vezérembereink meleg érdeklődésük tárgyává tennék a felette fontos ügyet s befolyásukkal annak mennél-hamarábbi sikeres elintézését mozdítanák elő. Végre is nem lehet és nem szabad egész gyülekezetek népét esztendőkön át kínos bizonytalanságban hagyni.

Papi jubileum. E cím alatt a »Szentés és Vidéke« írja s mi Petrovics Soma személye s áldásos lelkipásztori szolgálatai iránti mély tiszteletünknel fogva készségesen közöljük olvasóinkkal a következőket: Negyven éve, hogy Petrovics Somát, a helybeli evangélikus egyház érdemes lelkészét s a csanádcsongrádi evang. egyházmegye esperesét pappá avatták és — különös véletlen folytán — éppen most 25 éve annak, hogy Petrovics Soma a szentesi evang. egyház lelkészi állását elfoglalta. Mi módon felelt meg ezen hosszú negyven év alatt Petrovics Soma, az eszményi gondolkodású férfiú az ő papi hivatásának; mi je volt az elmúlt huszonöt év alatt a szentesi evangélikus egyháznak; ezt érdem szerint méltatni: nem lehet egy napihir szükre szabott korlátai között a feladatunk. Ezúttal nem is az a célunk. Csak rá akartunk mutatni a tényre, hogy Petrovics Soma több mint egy emberöltőt töltött immár el a papi pályán, csak hirként akarjuk ezúttal regisztrálni, hogy kicsiny egyháza megmértén az ő nagy érdemeit, a mult vasárnapi presbiteri gyűlésén lelkes egyhangúsággal határozta el érdemes lelkésze: Petrovics Soma negyven éves papi és huszonöt éves szentesi lelkipásztori működésének jubiláris megünneplését. A szép jubileumi ünnepséget ez évi december 1-re tervezzük, mely napon az egyház új templomában, amely hogy felépült, örök hirdetője egy igazi lelkiatya hervadhatatlan érdemeinek — diszközgyűlést tartanak, melyre az egyházakat, a hatóságokat és az egyesületeket is meghívják s amelynek egyetlen tárgya: a derék, életét hívei lelkigondozásának szentelő lelkipásztor érdemeinek ünneplése, megörökítése, méltatása lesz. A diszközgyűlés után aztán este társas-lakomát rendez az egyház presbiteriuma a jubiláló Petrovics Soma tiszteletére.

Ref. püspökavatás. A tiszántúli ref. egyházkerület új püspökét, *Eröss Lajos* volt theologiai akad. tanárt f. hó 17-én, Debreczenben avatták fel. Az ünnepségen az evang. egyház részéről a bányai egyházkerület nevében *dr. Zsilinszky Mihály*, v. b. t. tanácsos, egyházkerületi felügyelő, a fiszai egyházkerület nevében pedig, amennyiben Zelenka Pál püspök gyöngékedése miatt meg nem jelenhetett, *Materny Lajos* főesperes és *Geduly Henrik* egyházkerületi főjegyző jelentek meg. A beiktatás ünnepélye ellen tartalmi szempontból, az ott elhangzott beszédek szempontjából, kifogásolni valónk nem lehet, — csupán annak a várákosunknak meghiusulását szemléltük fájdalommal, hogy az új ref. püspök új programbeszéde a testvér ág. h. ev. egyházzal ápolandó testvéries jó viszonyról valamiféle vonatkozásban megemlékezett volna. — Annál érzékenyebben érintett azonban a rendezésnek az a fogyatékosága és tapintatlansága, hogy a testvér ev. egyházkerületek küldötteit majd egyik, majd másik sorba ültették s végre is az egyik papiruhában megjelent küldöttet fel is állították. — Akkor bizonyulnánk rossz testvéreknek, ha az efele fogyatékos rendezés feletti csudálkozásunkat elhallgatnók. Talán a jövőben megtermi e felszólalás a kívánatos gyümölcsöket. Így — igazán kínos, megalázott helyzetben éreztük magunkat, amire pedig éppen mi csepp kedvet sem éreztünk.

Figyelmeztetés! November hó elején a hegyaljai egyházmegye egyházaiban a Darvas balassagyarmati nyomdácég s a prot. irodalmi társaság ügynökeként egy magát Kovácsnak nevező, alacsony természetű, barna arcú szélhámos járt s vett fel előlegeket 8 nap alatt szállítandó evang. énekeskönyvekre s jelentkezését a lelkészi hivatalokkal is igazoltatta. A Darvas czég az illetőt már körözteti. Miután valószínűnek tartom, hogy az illető más egyházmegyében üzi tovább szélhámosságát, felhívom a lelkész testvéreket, hogy ha az illető egyházában megjelen, bánjanak el vele érdeme szerint, fogassák el s szolgáltatassák át a rendőri hatóságnak. Diósgyőr, 1908. nov. 23. Nemes, lelkész. (Magunk tapasztalása alapján is hozzájárulunk e kéréshez. Szerk.)

Hymen. Cimrák Böskét, Cimrák János szielniczi ev. lelkész leányát eljegyezte Martis János csábrág-somos ev. lelkész. A lelkész-családok e közös öröméhez mi is őszinte áldáskívánatainkat fűzzük.

Gyász a Sárkány családban. Mély és megrendítő csapás érte a kiérdemült bányakerületi püspököt: *Sárkány Sámuel*t, kinek legifjabb leánya *Erzsébet* 31 éves korában Pilisen e hó 18-án, hosszabb szenvedés után jobb létre szenderült. *Jakabfi György*, Sárkány utóda a pilisi paróchián, az elhunytban szerető nejét siratja. Temetése roppant nagy részvét mellett nov. 20-án ment végbe, mely szomorú alkalomra a nagy kiterjedésű Sárkány családon s az egész község lakosságán kívül igen számos barátja és tisztelője a családnak, a közeli és távolabbi vidékről sereglett össze Pilisen. A gyászbeszédet a templomban Jankó Károly a szomszéd Irsa lelkésze tartotta, költői szavakkal ecsetelve az elhunyt jóságát, nemes lelkületét, szerető szívét s tiszta és boldog életét. A háznál Noszko István rákoskeresztúri lelkész, a temetőben pedig Dobronyovszky Gyula albertii lelkész mondott imát. Ott voltak még a lelkészek közül Kovács Kálmán rákospalotai lelkész, Simonidesz lelkészével, Koreny Márton kiskőrösi és Bartos Pál péteri lelkészek. Örök üdvöt s csendes nyugodalmat az elhunytnak, a gyászoló családnak pedig az Úr vigasztaló szent kegyelmét!

Lelkészwálasztás. A nógrádegyházmegyei *Nagykürtösön*, 1908. nov. 15-én tartott papválasztó közgyűlésen, *Huszágh Gyula* pelsőczi hitoktató választott meg egyhangúlag rendes lelkészül.

Lelkésziktatás. November hó 15-én lett ünnepélyesen beiktatva hivatalába az *ipolymagyarüi* (Uhorszka) egyháznak egyhangúlag megválasztott ifjú lelkésze *Hamar János*, a ki két évi ottani segédlelkészi működése alatt megnyerte a hívek bizalmát és szeretetét. A beiktatást *Hrk János* főesperes végezte Balczó Lajos ozdini lelkész közreműködése mellett. A szépen renovált fágas templomot teljesen megtöltötte az ünnepi közönség, a mely saját egyházában régén nem látott ilyen actust. Az ünnepély rendes istentisztelettel kezdődött, melynél az oltári és szószéki funkciót nógrádi szokás szerint *Balczó Lajos* ozdini lelkész végezte, a ki alkalmi beszédjében a rendes vasárnapi ep. textus alapján (Filip I. 2—12) ennek minden egyes rendkívül találó szavát felhasználván az igazi evang. gyülekezet mintaképét rajzolta meg és pedig az I. részben szolt a példás lelkipásztorról, a II. részben pedig a példás hívőközönségről, ott Pál apostolt, itt meg a filippibelieket állítva oda követendő például. A szószéki funkció után következett a beiktatási actus. Az iktató főesperes Ezsaiás 66. fej. 10 v. alapján hatásos szavakban ecsetelte azt, hogy miként szerez-

het örömet az egyházközség lelkészének és viszont. Ez után pedig megfelelő szavak kíséretében átadta neki az egyházi eszközöket. A beiktatott lelkész ol-tári áldása fejezte be az ünnepélyt. Az új lelkész tehát átvette elődjének a nagynevű szónoknak és kiváló lelképásztornak *Svehla Jánosnak* örökét. Itt is azt kívánjuk, hogy Hamar János Svehla Jánosnak méltó utódja és örököse legyen. De az egyház és lelképásztora nem csak a hivatal átvételének tényét ünnepelte, hanem egy másik örömnepet is ült. Az egyház ugyanis nem csak lelképásztort, hanem papnét is, a lelkész pedig nem csak egyházat, hanem feleséget is nyert egy időben. Az ünnepély folytatása tehát kivált-kép ezen örvendetes mozzanat megünneplésére vonatkozott. A beiktatás komoly actusát, a zsolozsma kenetes áhítatos hangjait követte a lelkészlakon a nászünnepély vidáman ünnepies hangulata. A környékbeli lelkészek családjaikkal vettek részt a testvér kettős örömeiben. Kívánunk neki boldog családi életet! (B)

Segédlelkész változás. A Klagenfurtba távozó Hollerung Richárd segédlelkész helyére Modorba Holierung Károly főesperes oldala mellé segédlelkésznek és hittanárnak Báró Podmaniczky lett meghíva, ki beköszöntőjét f. é. november hó 15-én tartotta.

Lelkészhelyettesítés. Licskó Sámuel, a nyír-egyházi egyház közszeretben álló segédlelkésze f. hó 25-én megváltik állásától, hogy a régóta betegeskedő *Lukáts Pál* libetbányai lelkész helyettesítését teljesítse. Kívánunk új állásához is sikert, áldást!

Megjegyzések az egyetemes gyűlés bizottsági választásához. Az ez idei egyetemes gyűlés betöltötte a lemondás és elhalálozás folytán megüresedett bizottsági helyeket. Többeknek feltűnt, hogy a pesti német és a pesti kerepesiúti egyház lelkészét mellőzték és csak a pesti magyar gyülekezet lelkészeit választották több bizottságba. Ilyen eljárás méltán gondolkodóba ejti az embert s önként kérdi magában: Hát azok a lelkésztestvérek, kik a fővárosban német és tót nyelven hirdetik az Úrnak evangéliumát, nem méltók arra, hogy az egyetemes gyűlés bizottságaiban helyet foglaljanak? *Egy jelenvolt.* (Teljesen osztjuk e nézetet. Az Úr egyházában személyválogatás ne legyen. Egyetlen uralkodó szempontnak kell vezetnie: az arravalóságnak. Nem tudjuk, ezt mennyiben vették figyelembe a bizottsági tagok kandidálásában. Szerk.)

Lelkésziiktatás. A fancsali ág. hitv. evang. egyházközség f. hó 15-én iktatta hivatalába ujonnan választott lelkészét, Tóth Józsefet, volt szarvasi választánárt. A beiktatást nagy közönség jelenlétében Harsányi István hernádvécsei és Czékus László abaujszántói lelkészek végezték. A szépen sikerült ünnepélyen Gaál Lajos felügyelőn kívül szép számmal vettek részt az abaujszántói, tállyai és vidéki közönség köréből is. Az ünnepélyt közebed követte.

Érdekes gyűjtő. *Badal Allaverdi*, a perzsiai Urmia város kerületéhez tartozó *Karakosz* nevű falu evang. lelkésze ezidőszerint köruton van Európában, hogy kicsiny gyülekezetének temploma és iskolája javára könyöradományokat gyűjtsön. A napokban Nyír-egyházán járt, hol az a kellemetlenség érte, hogy — lejárván a Magyarország területén való gyűjtésre nézve a belügyminiszterium által engedélyezett határidő — a további gyűjtés foganatosításától eltiltatott. Az erősen keleti napbarnította arcú férfiú panaszosan beszéli el, hogy európai gyűjtése a „testvérek” között nem járt kívánatos eredménnyel. Idegenkedve fogadják őt. Egyébként megtudtuk tőle, hogy egyháza a Kurdisztáni Urmia püspökség területéhez tartozik, s

hogy ott mintegy 300,000 evangélikus él a reform. és az ág. hitvallás külön megjelölése nélkül, tisztán, mint evangélikus. Magyarországi gyűjtő könyvecskéjébe *Scholtz Gusztáv* bányakerületi püspök írt ajánló sorokat. A már két év óta, (1906 június 12-étől) Európát járó gyűjtő a német nyelvet töredeztve, a magyart pedig egy kissé beszéli.

NEKROLOG.

Liskay János †.

Legutóbbi számunkban már megemlékeztünk arról a nagy veszteségről, mely Liskay János halálával egyházközségét, a kishonti egyházmegyét s általában az ev. lelkészi kart és társadalmat érte. Most néhány közelebbi adattal áldozunk a hirtelen elhunyt érdemes férfiú emlékének.

Apai, anyai ágon papi családból származott. A derencsényi lelkészlakban született 1847. jan. 17. Még nem volt egy éves, mikor édes atyját elvesztette s ha tudatában lett volna a csapásnak, melyet az apai szív kihülésével a Gondviselés reá, idősebb testvérére s velük együtt különösen édes anyjukra mért, állithatnám, hogy itt kezdődött az a sok viszontagsággal telt hosszú küzdelem, melyet zsenge gyermek és ifjúkorában folytatott, bámulatos kitarással, hogy emberré legyen. Anyja, ki másodsor is férjhez ment, de néhány esztendei házasság után újra megözvegyült, 40 frt. évi nyugdíjjal rendelkezett a maga és most már 4 apró gyermekének szükségleteire, neveltetésére. Az anyai szív odaadó szeretete, a rokonok szerény támogatása, de különösen a gyermekek kiváló tehetsége és vasszorgalma azonban csodákat mivelt. A két Liskay fiú: Gusztáv és János mindig az eisők között voltak. János a rimaszombati egyesült protestáns, majd az eperjesi ev. collegium főgimnáziumában végezte középiskolai tanulmányait s ez utóbbi helyen hallgatta a theologiai tudományokat is a nagyhirű Vandráktól, Hlavacsektől, Tillischtől.

Még nem volt 20 éves, midőn theologiai tanulmányait befejezte. Tudományszomja a prot. theologia eredeti forrásához, Némethonba vonzotta. Anyagi viszonyai miatt azonban vágya csak vágy maradt. Öregedő, gyengülő, a sors csapásaitól gyakran látogatott anyjának támasz kellett. E gyermeki kötelességből ő sem vonta ki magát. Nevelőséget vállalt tehát az Alföldön a Thaisz családnál, hol szerény modorával, a gondjaira bizott gyermekek szelid, de a mellett célirányos határozott nevelésével annyira megkedvelté magát, hogy szinte családtagnak tekintették.

Három évi nevelősködés után újból szűkebb hazájába, Gömörbe tért vissza, a midőn a nandrázsrákosi gyülekezet lelképásztorának hívta meg. Itt, pályájának kezdetén szinte azonnal kezdődött az a tevékenység, melylyel nemcsak egyházközségének, hanem az egyház tágabb köreinek az érdekeit is szolgálta azon különféle tiszteletbeli állásokban, melyeket a bizalom ráruházott. Alig foglalta el lelkészi állását, nemsokára dekánsnak választatott meg, mely tisztében teljes odaadással, a gyermekek iránti igaz krisztusi szeretettel járt el.

1877 március 19-én a kishonti egyházmegyében fekvő rimabrézói-likéri ev. egyházközség tisztelte meg bizalmával. Itt fejtette ki lelkiismeretes munkásságának teljességét, itt érezte szeretettel telt nagy szí-

vének áldó melegét. . . Egyháza hűséges pásztor, lelkiekben, anyagiakban vezért, tanácsadót nyert benne. Ajtaja kicsinynek, nagynak egyaránt mindig nyitva állt s ez az ajtó nemcsak ideálisan szép, példás otthonába engedte belépni a látogatót, a vigasztalást, támogatást, a tanácsot keresőt, hanem feledve sok csalódását Urának példaadása szerint mindig készséggel nyitotta meg ádott jó szívét is azok előtt, a kik azt keresték.

Ezzel a munkával egyházát újjáteremtette, erkölcsileg, anyagilag biztos alapra helyezte. Két templomát sok utánjárással, kilincseléssel renováltatta, miközben fáradságos kutatásai és érdekes felfedezéseinek eredményét a rimabrézói Árpád-kori templomra vonatkozólag a kormányval közölve kieszközölte, hogy ez az ősrégi templom (épült 1047-ben) az országos műemlékek közé soroztatott s a benne talált freskók állami költségen restauráltak. Két iskoláját ügyes tapintattal a Rimamurányi társulat révén a lehető legmagasabb színvonalra emelte s így népének szellemi előhaladását, megmagyarosodását tökéletesen megalapította, mit nagyban van hivatva állandósítani az alig egy év előtt megnyílt s ugyancsak az ő lángbuzgalmát és nem csüggedő teremtő erejét hirdető kisdedovó is.

Egyházának erkölcsi, anyagi építése, külső és belső szépítése, nevelése volt élető eleme, életének tartalma, célja. Saját személyével keveset gondolt, ősi lelkészlakát csak állandóan derült kedélye tette kedvessé, a megható, gyöngéd családi boldogság tette vonzóvá, széppé, ragyogóvá, magasztossá. . .

A kishonti egyházmegye is korán sietett kiaknázni munkaerejét. Dekánussá, jegyzővé, alesperispénztárossá, iskolaszéki elnökké, törvényszéki bírónak választotta. Á bizalomra mindenkor méltónak bizonyult Pedig a Gondviselés sokszor nehéz helyzetekbe, az események és emberi törekvések különös alakulásaiba helyezte, a hol más az adáz gyűlölet ellen igazságának tudatában harcra ingerelve a helyes útról könnyen letért, könnyen megtántorodott volna. Ő azonban mindenkor megmaradt az üldözött, a keresztre feszített Krisztus hűséges szolgájának. Megtagadta önmagát, de a közügyet egyházas, hazafias lelkének minden erejével önzetlenül szolgálni nem szűnt meg soha. Ezzel a hűségével oroszlanrészre volt abban, hogy a kishonti egyházmegye hajója a nemzetiségi viszálykodások és vérszesen káros gyűlölségek elcsendesítése után 18 év óta a békés megértés vizein evez.

Áldásos tevékenysége, munkabírása, törhetlen egyházas hazafias hűsége a fizsai egyházkerület és az egyházegyetem bizalmát is megnyitotta számára, midőn úgy az egyik, mint a másik törvényszéki bírónak választotta.

Sokféle hivatalával járó elfoglaltsága mellett ráért még a muzsáknak is áldozni. Ezzel sem kerkedt a nyilvánosság előtt, csak elvéve jelent meg egy-egy költeménye. Csak azon kevesek, kik költői lelkületének virágait látták, illatukban, pompájukban, mély érzésükben gyönyörködtek, azok tudják milyen sokoldalú tehetség volt. A nagy nyilvánosság előtt úgy szólván csak egyszer lépett fel, a midőn a rimaszombati egycsült prot. főgimnázium 25 éves jubileuma alkalmával néh' Czékus István ev. és Kun Bertalan ref. püspökök jelenlétében elszavalt ódájával oly, szinte páratlan hatást ért el, hogy az ünneplő, a ref. templomot zsufolásig megtöltő közönség megfledkezve a hely szentséges méltóságáról lelkes tapsviharral jutalmazta.

Lelkem, mely kaleidoszkopszerűen egy igazán szép életet akart e sorokban méltóan megrajzolni, egy sötét folthoz ért. A rideg ha'ál csinálta. A jó pásztor nem örökdió többé nyája felett, a munkás kéz, mely csak áldani tudott, megmerevült, a szív, melyet csak a szeretet hevített, megszünt dobogni. Nov. 6-án éj-jel álmában csapott rá orvúl a halál, mintha az éjszaka sötéttségével akarta volna eltakarni szívtelen kegyetlenségét, hogy azt az áldott jóságú embert megtört özvegyének, egyházának, barátainak s a társadalom széles rétegének mélységes fajdalmára munkabírásának teljességében kiragadja az élők sorából.

Teste elköltözött, elporlad, de emléke élni fog, alkotásaiban, melyeket teremtett, a hálás szivekben, melyeket szeretett.

—s.

IRODALOM.

Dr. Szélényi Ödön késmárki evang. liceumi tanár előfizetést hirdet „Irói arcképek” című munkájára.

E mű 8—10 hirneves, modern író és gondolkodó (mint Haeckel Ernő, Ibsen Henrik, Tolsztoj Leó, Ellen Key, Böhm Károly stb.) népszerű méltatása kapcsán korunk vezéreszméinek és uralkodó törekvéseinek (individualismus, szociális kérdés, szexuális probléma, a nevelés reformja, ismerettani kutatások stb.) az ismertetését is felöleli.

A mű irányánál fogva ifjúsági könyvtáraknak is ajánlható. A legmelegebben ajánljuk a kor eszméivel foglalkozók szives figyelmébe.

Megjelenik 1909. elején. Ára 2 korona lesz.

Jelentkezéseket elfogad a szerző, vagy Wiesner J. F. könyvkereskedese Késmárkon.

„Geschichte der evangelischen Kirchengemeinde A. C. zu Szepesváralja.” — Szontagh Sándor szepesváraljai lelkész megírta és gyülekezetének szeretettel ajánlja a gyülekezet történetét. Szép kiállítású mű, sikerült képekkel, vonzó előadással. Majdnem négy század története tárul elénk 1548—1908. Hat részben tárgyalja a szerző kimerítő széttékinéssel az egyházköz-ség történetét. E részek a következők: Szepesváralja városának és várának története; egyházi viszonyok a reformáció előtt; az evang. egyházköz-ség története, keletkezéséről mostanáig; egyház, iskola; az egyházköz-ség vezetése: felügyelő, lelkészek, segédlelkészek, tanítók; az egyházköz-ség adminisztrációja; vagyoni viszonyok.

Lelkész volt 25. Az első lelkész volt Blásy Jakab, aki mint róm. kath. lelkész híveinek nagyobb részével lutheránussá lett. A többi közül említendő: Cyriacus Obsopoeus 1546—1596, aki Melanchthon tanítványa volt. Xylander István 1609—1619, akit 1614-ben szuperintendenssé választottak, de jogait nem gyakorolhatta. Ő neki köszönhető, hogy Thurzó Kristóf ismét az evang. egyházba visszatért. Pileman János 1623—1637. Pázmán rövid időre hivatalától felfüggesztette. 1674—1695-ig templomától és iskolájától megfosztva, lelkész és tanító nélkül maradt az egyházköz-ség.

Az egyházköz-ség jelenleg 410, míg 1871-ben még 834 lelket számlált. De ha számban fogyott is, buzgó ielkésze vezetése alatt, ma is él és virágzik. Folyó év október 18-án templomának 100 éves fennállásának évfordulóját ülte. Az ünnepi hangulat elmúlt a köznapi élet zajában, de ezen művel maradandó emiüket állított Szontagh Sándor egyházköz-ségének. Bár minden lelkész, ki oly szép múltu egyházköz-ségben működik, oly szépen és vonzóan megírná egyházköz-ségének történetét. Mi is kívánjuk a szepesváraljai gyülekezetnek a szerző szavaival:

»És egykor, ha mi is megtérünk atyjainkhoz, jövő nemzedékek meg örvendjenek hitünknek és műveinknek, és — a nemes eldőkre tekintvén — legyen távol tőlük minden kislelkűség a jövő viharaiban és veszélyeiben, sőt tántoríthatlan bizalommal az örökké hű menyegi atya segédelmében énekeljék diadalmasan: Erős vár nekünk az Isten!«

Holkó.

PÁLYÁZATOK.

Az „Ev. Órálló 41 és 42-ik számában közzétett pályázat az **alsószelezsényi lelkészi állomásra** dec. 4-i határnapal megújítom.

Körmöczbányán, 1908. nov. 14.

(2-2)

Raab Károly
barsi ág. h. ev. esperes.

A balassagyarmati ág. hitv. ev. egyházban a **hitoktató-segédlelkészi** állás betöltendő. Kötelességei: hitoktatás a nem evang. tanintézeteken (áll. főgimn., polgári, elemi iskola) valamint kiegészítő lelkészi szolgálat a magyar és tót nyelvű istentiszteleteknél. Összes jövedelme: az egyháztól és a tanintézetektől 2000 korona.

Pályázati kérvények felszerelve, a lelkészi hivatalhoz f. évi december hó 10-ig nyújtandók be.

Balassagyarmat, 1908. nov. 20.

(2-1)

dr. Baltik Frigyes
bgymati lelkész

A nógrádi ág. h. evang. egyházmegyébe kebelezett s lemondás következtében megüresedett egyházasdengeli tót anyanyelvű egyházközség **rendes lelkészi** állomására pályázat hirdetik.

Ezen lelkészi állomás javadalma a következő: 3 szobás-, előszoba-, konyha-, éléskamara- és pincéből álló lakáson és melléképületeken, úgy szintén mintegy 1 katasztrális holdat tevő beltelek, zöldséges és szérüs kert haszon élvezetén kívül, földjövedelem, gabna összeszórás, földmunkaváltság, tűzelőfa, offerorium, colleda, cantatio, palástdíj s egyéb czimen 2549 korona.

A pályázók felhivatnak, hogy a lelkészválasztási szabályrendelet értelmében kellően felszerelt folyamodványaikat alólirott főesperesi hivatalhoz legkésőbb 1909. évi január hó 2-ig nyujtsák be.

Kelt Budapesten és Málnapatakon 1908. évi november hó 20-án.

Beniczky Arpád
esp. felügyelő.

(1-1)

Hrk János
főesperes.

A nagyhonti ág. hitv. ev. egyházmegyébe tartozó önállósított ipolyveczei magyar-nyelvű egyház **rendes lelkészi** állomására pályázat hirdetik.

Ez ujonnan szervezett lelkészi állomás jövedelme következő: 1. Kényelmes lakás kis kerttel. 2. Kézipénzben 420 korona, terményben 270 kor., a szántóföld jövedelme 150 kor., palástdíj átlag 74 kor., egy alapítvány kamatjövédelme 50 kor.

Az állami adó, a nyujdíjintézet járulékok s 100 kor. fuvar költség levonásával, kiegészítetik a 788 K s 14 fill. tiszta jövedelem az állam által 811 K s 86 fillérel.

A kellően felszerelt jelentkezés az alólirott főesperes hivatalnál f. é. december 20-ig nyujtandó be. Selmezbánya, 1908. nov. 19.

(3-1)

Händel Vilmos
főesperes.

Káplánt keresek, kinek *kötelessége* lenne a lelkészi és irodai teendőkben való segédkezés, nemkülönben heti 3 órában vallás tanítás, *javadalmazása* pedig 1600 korona. Jelentkezést elfogad s bővebb felvilágosítást ad

Rozsnyón, 1908. nov. 22.

(1-1)

Terray Gyula
gömöri főesperes.

Kérjük az „Evang. Órálló“ igen tisztelt olvasóit, hogy sziveskedjenek könyvszükségletük beszerzése végett minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII., Szentkirályi utca 51/a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden izében evang. vállalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsosunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket, gyorsan és pontosan.

Megrendeléseket *közvetlenül hozzánk* kérünk, mert *utazó ügynököket nem tartunk.*

Tisztelettel:

3-1

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.

Értesítés a Magyar Képes Szent Biblia kiadásáról.

Képes Szent Biblia

azaz

Istennek ó- és új testamentumában foglaltatott egész szentírás.

Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Az eredeti szöveggel egybevetett és átdolgozott kiadás.

Előszavát írta Kenessey Béla, erdélyi református püspök, Kolozsvárt. Bevezetéssel ellátta és szerkesztette Tóthfalusi József marosvásárhelyi református lelkész. Egy kötet. A könyvkedvelők angolváson, finom színnyomatu és gazdagon aranyozott diszkötésében. Ára 34 korona.

Kiadja: Hermann Emil „Képes Szent Biblia és Vallásos-irat terjesztő Vállalata“ Budapest VII., Damjanich utca 25, c.

E bibliai mű magában foglalja: az Ó és Új Testamentumot, és az Apokrifusokat Külön mellékletül adja: Dolci C., Dürer A., Leonardo da Vinci, Raffael, Rembrandt világhírű festményeinek 10 színnyomatu képét, ezen kívül a keresztyén világ legnevezetesebb festőművészei és szobrászai alkotásának 1000-nél több fénykép-másolatát, melyek között a magyar művészeti remek, nemzeti érdekeinknek megfelelő gondossággal vannak képviselve; a közbeillesztett tájképek és rajzok pedig a szemléltető oktatás lebilincselő erejével hatnak.

(1-1)